

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Соціально-психологічний факультет

**ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО
ПРОСТОРУ:**

методичні рекомендації

УДК 159.964.21:316.6(07)
П 86

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 28.12.2018 р.)*

Рецензенти:

Музика О.Л. - кандидат психологічних наук, професор, завідувач лабораторії обдарованості Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України.

Якимчук І.П. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

П 86 Психотехнології організації комунікативного простору: методичні рекомендації / укладачі Л.О. Котлова, І.В. Кирильчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. – 40 с.

Методичні рекомендації складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою магістрів за спеціальністю 053 Психологія та охоплює всі змістові модулі, визначені програмою.

Методичні рекомендації складається зі: вступу, розподілу навчальних годин на модулі, тем лекційного курсу дисципліни, інструктивно-методичних матеріалів до практичних занять, а також до самостійної роботи студентів, наявні завдання та вимоги до підсумкових модульних робіт і до заліку, список рекомендованої літератури.

УДК 159.964.21:316.6(07)
©Котлова Л.О., Кирильчук І.В., 2018

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Структура навчальної дисципліни	6
2. Рекомендації до організації самостійної роботи.....	7
3. Модуль 1. Теоретичні засади організації комунікативного простору.	10
3. Модуль 2. Види комунікативних психотехнологій.....	16
4. Модуль 3. Особливі форми психотехнологій впливу в комунікації.	22
5. Перелік питань до заліку з курсу «Психотехнології організації комунікативного простору».....	30
6. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни.....	32
7. Рекомендована література до курсу «Психотехнології організації комунікативного простору».....	38

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни “Психотехнології організації комунікативного простору” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 053 “Практична психологія”.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні психотехнології організації комунікативного простору.

Міждисциплінарні зв'язки: «Соціальна психологія», «Соціологія», «Психологія масової поведінки», «Конфліктологія», «Психологія спілкування».

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів та змістових модулів:

Модуль 1. Теоретичні засади організації комунікативного простору.

Змістовий модуль 1. Засоби та форми комунікацій. Поняття та класифікація моделей комунікації.

Модуль 2. Види комунікативних психотехнологій.

Змістовий модуль 2. Предмет сучасних психотехнологій. Типології психотехнологій та їх практичне застосування.

Модуль 3. Особливі форми психотехнологій впливу в комунікації.

Змістовий модуль 3. Спеціальні технології програмування, бомбування, і психодеструкцій в комунікації. Маніпулятивні психотехнології і контрманіпулювання

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів здатностей аналізувати загальні особливості комунікативного простору, розуміти еволюцію природи, сучасних завдань, місії, стратегії та технологій зв'язків з громадськістю, аналізувати внутрішні і зовнішні комунікації організації, впливати на зміни установок масової свідомості, управляти кризовими й проблемними ситуаціями та проектувати комунікативні кампанії налагодження гармонійних відносин та створення позитивного іміджу організації.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни “Психотехнології організації комунікативного простору” є сформувати у студентів **знання:**

- основних закономірностей функціонування комунікативного простору;
  - основних видів комунікативних технологій, що забезпечують ефективну співпрацю із зовнішнім середовищем;
  - основ комунікації з цільовими групами зовнішньої та внутрішньої громадськості;
  - основних технологій зв'язків з громадськістю;
- уміння:**
- орієнтуватися у комунікативних технологіях впливу на свідомість;

- виявляти причини перешкод в комунікації на вертикальному та горизонтальному рівнях;
- виявляти причини кризових явищ, що можуть стати на заваді подальшому розвитку організації;
- використовувати теоретичні знання для осмислення проблем суспільного життя та розв'язувати їх через участь у широкому дискурсі громадськості з актуальних проблем сьогодення;
- виявляти стереотипи та установки масової свідомості, що визначають погляди та поведінку цільових груп громадськості.

Програмні результати навчання: Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних чи гендерно-вікових особливостей співрозмовника.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ЄКТС.

Форма проведення занять: лекції, практичні заняття.

Навчальна дисципліна викладається на II курсі, в III семестрі.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	денна форма					
	Всього годин	кількість годин				
		лекції	практичні	лабораторні	Індивідуальна	Самостійна робота
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ						
Змістовий модуль 1. Засоби та форми комунікацій. Поняття та класифікація моделей комунікації.	8	2	2			4
• Структура спілкування як комунікати-вного акту	8			2		6
• Комунікативні бар'єри та їх подолання	8			2		6
• Феномен міжособистісного впливу, види впливу. Психологічне протистояння впливу	8			2		6
Всього за модулем 1.	30	2	2	6		20
МОДУЛЬ 2. ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ						
Змістовий модуль 2. Предмет сучасних психотехнологій. Типології психотехнологій та їх практичне застосування.	8	2	2			4
• Типології сучасних теорій взаємодії	6			2		4
• Техніки впливу та протистояння впливу	9			2		7
• Модель переконуючих комунікацій	9			2		7
Всього за модулем 2.	30	2	2	6		20
МОДУЛЬ 3.ОСОБЛИВІ ФОРМИ ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ ВПЛИВУ В КОМУНІКАЦІЇ						
Змістовий модуль 3. Спеціальні технології програмування, бомбування, і психодеструкцій в комунікації. Маніпулятивні психотехнології і контрманіпулювання.	8	2	2			4

• Інтерактивна сторона комунікативного акту	8			2		6
• Асертивність в комунікативному процесі	14			4		12
Всього за модулем 3	30	2	2	6		20
Всього	90	6	6	18		60

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими **напрямами**:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- підготовка рефератів та тематичних повідомлень;
- конспектування та аналіз першоджерел;
- підготовка практичних завдань до семінарських занять;
- робота над професійно орієнтованими завданнями при підготовці до лабораторних занять (в тому числі планування і проведення досліджень; обробка результатів психологічних досліджень);
- підготовка звітів, за результатами виконання практичних та професійно-орієнтованих завдань (в тому числі тез і статей);
- підготовка усних виступів та безпосередні виступи (в тому числі захисти та презентації власної дослідницької роботи, а також презентація рефератів і тематичних повідомлень);
- підготовка до підсумкових модульних робіт та екзамену.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань практичного заняття, які повністю або частково розглядаються на лекції або виносяться на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури ви можете користуватися бібліотечними та електронними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
  - Прочитайте ці розділи.
  - Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
  - Визначте основні поняття, які ви повинні засвоїти.
  - Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.

- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями ви можете звернутися на консультації до викладача.

Перевірте, як ви засвоїли опрацьоване питання. ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка рефератів та тематичних повідомлень передбачає бібліографічну роботу з систематизації та аналізу літератури; глибокий та детальний аналіз проблеми (робіт зарубіжних і вітчизняних авторів, вивчення і аналіз необхідних нормативних документів).

Підготовка до лабораторних занять передбачає структурно-методологічний аналіз досліджень, проведених іншими авторами, **підготовка професійно-орієнтованих завдань до лабораторних занять** передбачає планування і проведення досліджень; обробку їх результатів.

Алгоритм підготовки

- Уважно прочитайте вимоги до виконання практичних (професійно-орієнтованих) завдань у змісті семінарського (лабораторного) заняття у робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах.

- На основі плану визначте обсяг та зміст завдання; спосіб в який маєте його виконувати, необхідні методи, методики, техніки, матеріали.

- Користуючись літературою, зазначеною у плані лекційного та семінарського занять відповідної тематики ознайомтесь з проблематикою завдання. Проаналізуйте можливі складнощі, спробуйте усунути ризик їх виникнення самостійно, при відсутності такої можливості – зверніться до викладача практичного курсу.

- Виконуйте завдання поетапно, дотримуючись плану. При виникненні складнощів звертайтеся до викладача практичного курсу.

За результатами проведеної роботи підготуйте звіт, орієнтуючись на вимоги прописані у плані практичного (лабораторного) заняття.

Підготовка звітів, за результатами виконання практичних та професійно-орієнтованих завдань має на меті оформлення результатів самостійної роботи студентів у презентабельному вигляді, їх узагальнення та систематизацію. Наявність письмового звіту з базових видів самостійної роботи є обов'язковою, оскільки є базовою підставою для оцінювання студентської роботи.

Підготовка **усних виступів**, в тому числі захистів та презентацій власної дослідницької роботи, а також презентацій рефератів і тематичних повідомлень передбачає вміння презентувати зроблене на загальне заохочення та захистити результати своєї роботи.

Алгоритм підготовки

- Виконайте усі необхідні пункти з підготовки завдань, що потребують усної презентації.

- За результатами проведеної роботи підготуйте детальний звіт, орієнтуючись на вимоги прописані у плані практичного (лабораторного)

заняття.

- На основі звіту розробіть текст усного виступу (див. вимоги до усних доповідей).

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або екзамену.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

ВИМОГИ ДО ПИСЬМОВИХ ЗВІТІВ ТА УСНИХ ДОПОВІДЕЙ ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ЗВІТІВ

1. Матеріали звіту оформляються на стандартних аркушах паперу формату А-4.
2. Текст викладено державною мовою, який друкований за допомогою комп'ютера через 1,5 інтервали.
3. Поля: ліве поле – 35 мм, праве – 15 мм, верхнє та нижнє – по 20 мм.
4. Нумерація сторінок – у правому верхньому кутку.
5. Протоколи досліджень, таблиці, графіки, схеми підписуються і розміщуються або по ходу викладу матеріалу, або в кінці звіту в додатках.

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ

Назви змістових модулів і тем	денна форма					
	Всього годин	кількість годин				
		лекції	практичні	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ						
Змістовий модуль 1. Засоби та форми комунікацій. Поняття та класифікація моделей комунікації.	8	2	2			4
• Структура спілкування як комунікати-вного акту	8			2		6
• Комунікативні бар'єри та їх подолання	8			2		6
• Феномен міжособистісного впливу, види впливу. Психологічне протистояння впливу	8			2		6
Всього за модулем 1.	30	2	2	6		20

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Лекція 1. Засоби та форми комунікацій. Поняття та класифікація моделей комунікації.

Мета: формувати у студентів знання про засоби та форми комунікацій, ознайомити із видами моделей комунікацій.

План

1. Поняття та класифікація засобів та форм комунікації:

- Класифікація Дж. Сейпіля;
  - Класифікація Х. Мордовського;
  - Класифікація А. Клоковської;
  - Класифікація Т. Гобана-Класа.
2. Специфіка розвитку засобів та форм комунікації.
  3. Комунікативні революції за підходом Канадської школи (М. МакЛюєн).
  4. Поняття «модель комунікації». Комунікаційні моделі трансмісії (передачі): Модель ритуалу (експресивна модель) Дж. Карея. Модель привернення уваги Дж. Елліота. Комунікаційні моделі перцепції (сприйняття).

Основні поняття	комунікація, моделі комунікації, спілкування, вербальна, невербальна комунікація, канадська модель комунікації.
------------------------	--

Література

Основна

1. Викентьев И.Л, Приемы рекламы и public relations. – СПб., 1995.
2. Матвієнко В.Я. Соціальні технології. – К.: Українські пропілеї, 2001.
3. Осовська Г.В. Комунікація в менеджменті: Курс лекцій. – К.: Кондор, 2003.
4. Почепцов Г.Г. Коммуникативные технологии двадцатого века: М.: Рефл-бук, 2000.
5. Почепцов Г.Г. Теория и практика коммуникации. – М., 1998.

Додаткова

1. Дрейк Т.А. Язык познания коммуникации. – М., 1989.
2. Филипчук В.С. Спілкування як соціально-психологічна взаємодія. – Чернівці, 2001.

ПРАКТИЧНИЙ КУРС ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1.1. ЗАСОБИ ТА ФОРМИ КОМУНІКАЦІЙ. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ МОДЕЛЕЙ КОМУНІКАЦІЙ.

Мета: формувати у студентів знання про засоби та форми комунікацій, ознайомити із видами моделей комунікацій.

План

1. Поняття та класифікація засобів та форм комунікації:
  - класифікація Дж. Сейпіля;
  - класифікація Х. Мордовського;
  - класифікація А. Клоковської;

- класифікація Т. Гобана-Класа.
- 2. Специфіка розвитку засобів та форм комунікації.
- 3. Комунікативні революції за підходом Канадської школи (М. МакЛюєн).
- 4. Поняття «модель комунікації». Комунікаційні моделі трансмісії (передачі): Модель ритуалу (експресивна модель) Дж. Карея. Модель привернення уваги Дж. Елліота. Комунікаційні моделі перцепції (сприйняття).

Основні поняття	комунікація, моделі комунікації, спілкування, вербальна, невербальна комунікація, канадська модель комунікації.
------------------------	--

Підготувати доповідь на 7-8 хвилин по ДВОХ моделях комунікації (обсяг ДВІ сторінки А4, по 1 сторінці на схему та опис моделі, джерела по кожній моделі – обов'язкові.)	1. Аналітична модель Г. Мелецького. 2. Антропологічна модель К. Леві-Строса. 3. Деконструктивістська модель Ж. Дерріда. 4. Ігорова модель Й. Гейзінги. 5. Інтернет-моделі комунікації. 6. Математична модель К. Шеннона-В. Вівера. 7. Міфологічна модель Р. Барта. 8. Моделі пропагандистської комунікації. 9. Модель аналізу акту комунікації Г. Лассуелла. 10. Модель аргументуючої комунікації Ф. ван Ємена та Р. Гроотендорста.
---	--

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	4 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 годин
▪ опрацювати статтю	1,5 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна

1. Викентьев И.Л, Приемы рекламы и public relations. – СПб., 1995.
2. Матвієнко В.Я. Соціальні технології. – К.: Українські пропілеї, 2001.
3. Осовська Г.В. Комунікація в менеджменті: Курс лекцій. – К.: Кондор, 2003.
4. Почепцов Г.Г. Коммуникативные технологии двадцатого века: М.: Рефл-бук, 2000.
5. Почепцов Г.Г. Теория и практика коммуникации. – М., 1998.

Додаткова

1. Дрейк Т.А. Язык познания коммуникации. – М., 1989.
2. Филипчук В.С. Спілкування як соціально-психологічна взаємодія. – Чернівці, 2001.

Контрольні питання:

1. Які види комунікативних технологій вам відомі?
2. У яких ситуаціях буде доречним кожен із них?
3. Проаналізуйте переваги та недоліки кожного виду.

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 1.1.

СТРУКТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК КОМУНІКАТИВНОГО АКТУ

Мета: формувати у студентів знання про основні компоненти комунікативного акту, ознайомити їх із видами моделей комунікацій.

План

1. Сучасні підходи у вивченні структури спілкування (за Г.М. Андреевою, Б.Д.Паригінім, О.О. Бодальовим, Б.Ф.Ломовим)
2. Типи особистісних комунікацій.
3. Суттєві особливості професійного спілкування.

Основні поняття	<i>комунікація, моделі комунікацій, спілкування, вербальна, невербальна комунікація, канадська модель комунікацій.</i>
------------------------	--

Практичне завдання	<i>Підберіть приклади (відео, аудіо, художні джерела) різних типів спілкування в професійній сфері.</i>
---------------------------	---

Література

1. Пиз А. Язык телодвижений: Как читать мысли других по их жестам. – СПб.: Изд. дом Рутенберг, 2000 – 272 с.
2. Прикладная конфликтология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко. – Минск: Харвест, 1999. – 624 с
3. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: Навчальний посібник. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 304 с.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 624 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К.: Либідь, 2004. – 574 с.
6. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. – К.: Либідь, 2006. – 560 с.
7. Осипова А. А. Манипуляции в общении и их нейтрализация: умей сказать “нет!”. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. – 220 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 1.2.

КОМУНІКАТИВНІ БАР'ЄРИ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ

Мета: формувати у студентів знання про основні комунікативні бар'єри в спілкуванні та способи їх подолання.

План

1. Проблема сприймання інформації в комунікативному процесі. Бар'єри комунікативні.
2. Критерії задоволеності спілкуванням.
3. Базові потреби та способи їх задоволення в процесі комунікацій. Особистісні переконання та стереотипи.

Основні поняття	<i>комунікація, моделі комунікації, спілкування, вербальна, невербальна комунікація, канадська модель комунікації.</i>
------------------------	--

Практичне завдання	<i>Підберіть приклади (відео, аудіо, художні джерела) різних типів комунікаційних бар'єрів. Вкажіть суть проблеми спілкування. Окресліть внутрішні (потреби) та зовнішні позиції (декларація цілей обидвох сторін) учасників комунікативного акту. Назвіть основні причини неефективної взаємодії обидвох сторін. Запропонуйте конструктивний варіант вирішення проблеми.</i>
---------------------------	---

Література

1. Аронсон Э., Пратканис Э. Эпоха пропаганды. Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление.- СПб, «Прайм-Евროзнак», 2002, с.350-378.
2. Лифтон Д.Р. Технология «промывки мозгов».- СПб, «Прайм-Евროзнак», 2005.
3. Контроль сознания и методы подавления личности.- Мн.:Харвест, 2004, с.366-621.
4. Сафронов А.Г. Религиозные психопрактики в истории культуры.- Харьков, ХГАК, 2004.
5. Хассэн С. Контроль сознания и феномен культа.- М.: Рипаблик, 2004.
6. Шейнов В.П. Психологическое влияние.- Мн.: Харвест, 2007, с.218-246.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 1.3.

ФЕНОМЕН МІЖСОБИСТІСНОГО ВПЛИВУ, ВИДИ ВПЛИВУ. ПСИХОЛОГІЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ ВПЛИВУ

Мета: формувати у студентів знання про основні види впливу та способи протистояння йому.

План

1. Поняття впливу та механізмів маніпулювання в контексті взаємодії в комунікативному процесі.
2. Види психологічного впливу.
3. Види психологічного протистояння впливу.

Основні поняття	<i>Переконання, самопросування, навіювання, зараження, пробудження імпульсу до наслідування, формування прихильності, прохання, примус, деструктивна критика, маніпуляція</i>
Практичне завдання	<i>Змодельуйте ситуацію чи підберіть приклади (відео, аудіо, художні джерела) з різними видами психологічного впливу. Запропонуйте ефективний спосіб протистояння конкретному виду психологічного впливу.</i>

Література

1. Доценко Е.Л. Манипуляция: феномен, механизмы, защита. - М.: Черо, 2001.-с.5-69.
2. Кабаченко Т.С. Методы психологического воздействия. - М.: Педагогическое общество России, 2000, с.61-108.
3. Паттерсон С., Уоткинс Э. Теории психотерапии. - Спб, «Питер», 2003.
4. Столяренко Л.Д. Основы психологии: практикум. - Ростов-на-Дону, Изд-во «Феникс», 2006, с.5-10.
5. Шапарь В.Б. Практическая психология. Инструментарий. - Ростов-на-Дону, Изд-во «Феникс», 2004, с.6-24.
6. Шейнов В.П. Психологическое влияние. - Мн.: Харвест, 2007, с.6-35.

МОДУЛЬ 2. ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ

Назви змістових модулів і тем	денна форма					
	Всього годин	кількість годин				
		лекції	практичні	лабораторні	Індивідуальна	Самостійна робота
МОДУЛЬ 2. ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ						
Змістовий модуль 2. Предмет сучасних психотехнологій. Типології психотехнологій та їх практичне застосування.	8	2	2			4
• Типології сучасних психотехнологій	6			2		4
• Техніки впливу та протистояння впливу	9			2		7
• Модель переконуючих комунікацій	9			2		7
Всього за модулем 2.	30	2	2	6		20

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Лекція 2. Види комунікативних психотехнологій. Предмет сучасних психотехнологій. Типології психотехнологій та їх практичне застосування.

Мета: сформувати у студентів знання про види комунікативних психотехнологій, предмет сучасних психотехнологій, ознайомити із типологією психотехнологій та їх практичним застосуванням.

План

1. Місце психотехнологій в повсякденному житті і діяльності різних професійних груп.

2. Поняття «психотехнологія», «психотехніка», «метод психотехнологічного впливу», їх єдність та відмінність.
3. Типології сучасних психотехнологій.
4. Напрямки застосування психотехнологій в діяльності психолога.

Основні поняття	<i>Психотехнології, комунікативні психотехнології, психотехніка, метод психотехнологічного впливу, діагностичні, терапевтичні, маніпулятивні психотехнології.</i>
----------------------------	--

Література

Основна

1. Доценко Е.Л. Манипуляция: феномен, механизмы, защита.- М.: Черо, 2001.-с.5-69.
2. Кабаченко Т.С. Методы психологического воздействия.- М.: Педагогическое общество России, 2000, с.61-108.
3. Паттерсон С., Уоткинс Э. Теории психотерапии.- Спб, «Питер», 2003.
4. Столяренко Л.Д. Основы психологии: практикум.- Ростов-на-Дону, Изд-во «Феникс», 2006, с.5-10.
5. Шапарь В.Б. Практическая психология. Инструментарий. - Ростов-на-Дону, Изд-во «Феникс», 2004, с.6-24.
6. Шейнов В.П. Психологическое влияние.- Мн.: Харвест, 2007, с.6-35.

Додаткова

1. Щекин Г.В. Визуальная психодиагностика. Познание людей по их внешности и поведению.- К.: Изд-во МАУП, 2001.
2. Бурбо Л. Пять травм, которые мешают быть самим собой.- М.: ООО «Издательский дом «София», 2003.
3. Воронов М. Психосоматика.- К.: Ника-Центр, 2002.

ПРАКТИЧНИЙ КУРС

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2.1.

ВИДИ КОМУНІКАТИВНИХ ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ. ПРЕДМЕТ СУЧАСНИХ ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ. ТИПОЛОГІЇ ПСИХОТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ.

Мета: сформувати у студентів знання про види комунікативних психотехнологій, предмет сучасних психотехнологій, ознайомити із типологією психотехнологій та їх практичним застосуванням.

План

1. Місце психотехнологій в повсякденному житті і діяльності різних професійних груп.
2. Поняття «психотехнологія», «психотехніка», «метод психотехнологічного впливу», їх єдність та відмінність.

3. Типології сучасних психотехнологій.
4. Напрямки застосування психотехнологій в діяльності психолога.

Основні поняття	<i>Психотехнології, комунікативні психотехнології, психотехніка, метод психотехнологічного впливу, діагностичні, терапевтичні, маніпулятивні психотехнології.</i>
------------------------	---

Практичне завдання	<i>Підберіть приклади (відео, аудіо, художні джерела) різних психотехнологій.</i>
---------------------------	---

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	4 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 годин
▪ опрацювати статтю	1,5 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання	1 оцінка
▪ тест	1 оцінка

Література

Основна

1. Доценко Е.Л. Манипуляция: феномен, механизмы, защита.- М.: Черо, 2001.-с.5-69.
2. Кабаченко Т.С. Методы психологического воздействия.- М.: Педагогическое общество России, 2000, с.61-108.
3. Паттерсон С., Уоткинс Э. Теории психотерапии.- Спб, «Питер», 2003.
4. Столяренко Л.Д. Основы психологии: практикум.- Ростов-на-Дону, Изд-во «Феникс», 2006, с.5-10.
5. Шапарь В.Б. Практическая психология. Инструментарий. - Ростов-на-Дону, Изд-во «Феникс», 2004, с.6-24.
6. Шейнов В.П. Психологическое влияние.- Мн.: Харвест, 2007, с.6-35.

Додаткова

1. Щекин Г.В. Визуальная психодиагностика. Познание людей по их внешности и поведению.- К.: Изд-во МАУП, 2001.
2. Бурбо Л. Пять травм, которые мешают быть самим собой.- М.: ООО «Издательский дом «София», 2003.
3. Воронов М. Психосоматика.- К.: Ника-Центр, 2002.

Контрольні питання:

1. Які види психотехнологій вам відомі?
2. У яких ситуаціях буде доречним кожен із них?
3. Проаналізуйте переваги та недоліки кожного виду.

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 2.1.

ТИПОЛОГІЇ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ ВЗАЄМОДІЇ

Мета: формувати у студентів знання про основні підходи у вивченні питання класифікації сучасних технологій в психологічній науці.

План

1. Теорія соціального обміну (Дж. Хоманна, П. Блау);
2. Теорія символічного інтеракціонізму (Дж. Г. Мід, Г. Блумер, І. Гофман);
3. Психоаналітична теорія (З. Фрейд);
4. Трансактний аналіз (Е. Берн);
5. Теорія балансу.

Основні поняття	<i>винагорода, символ взаємодії, соціальні очікування, життєві сценарії, позиції еґо-станів Дитини, Родителя, Дорослого, приписування, дисонанс</i>
------------------------	---

Практичне завдання	<i>Змодельуйте приклади до кожної теорії психологічної взаємодії (робота в мікрогрупах). Обґрунтуйте ефективність та перевагу конкретно-взятої теорії.</i>
---------------------------	--

Література

1. Горностай П. Психология личности: словарь-справочник / П. Горностай, Т. Титаренко. – К.: «Рута», 2001. – 320 с.
2. Каппони В. Как делать все по-своему, или Ассертивность – в жизнь / В. Каппони, Т. Новак. – СПб.: Питер, 1995. – 186 с.
3. Мотков О.И. О парадоксах процесса самоактуализации личности [Электронный ресурс] / О.И. Мотков // Магистр. – 1995 – № 6. С. 84 – 95. – Режим доступа : <http://www.hpsy.ru/public>
4. Сеченов И.М. Элементы мысли / И.М. Сеченов. – СПб.: Питер, 2001. – 416 с.
5. Федоров А.П. Когнитивно-поведенческая психотерапия / А.П. Федоров. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
6. Хохлова Е.В. Конструктивная агрессивность в формировании навыков асертивного поведения студентов вуза: Автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Е.В. Хохлова. – Нижний Новгород, 2008. – 220 с.
7. Шамиева В.А. Ассертивность в структуре личности субъекта адаптации: Автореф. дис. ... канд. психол. Наук: 19.00.01 / В.А. Шамиева. – Хабаровск, 2009. – 207 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 2.2.

ТЕХНІКИ ВПЛИВУ ТА ПРОТИСТОЯННЯ ВПЛИВУ

Мета: формувати у студентів знання про основні техніки впливу в процесі комунікативного процесу, ознайомити їх зі способами протистояння даному маніпулятивному впливу.

План

1. Механізми міжособистісного сприйняття.
2. Труднощі і дефекти спілкування.
3. Самопрезентація. Основні стратегії самопрезентації (за І.Джонса, Т.Пітманою)

Основні поняття	<i>Самопрезентація, сприйняття чужих оцінок, «Я для себе», «Я для інших», імідж, атракція, самопросування, пояснення прикладом, залякування, благодіяння</i>
Практичне завдання	<i>Розробіть модель власної самопрезентації. Проаналізуйте зміст творчої роботи з позиції «Я для себе» та «Я для інших». Вправа «Дзеркало» Працюють два учасника: один – в ролі Дзеркала, другий - в ролі Глядача. Дзеркало намагається в точності відобразити, повторити рухи, міміку, жести Глядача. Рефлексія обидвох учасників вправи.</i>

Література

1. Бэрн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. – СПб.: Лениздат, 1992. – 400 с.
2. Гришина Н. В. Психология конфликта. – СПб.: Питер, 2005. – 464 с.
3. Дейл Карнегі Як завойовувати друзів та впливати на людей. – Харків: Промінь, 2001. – 560 с.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 624 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К.: Либідь, 2004. – 574 с.
6. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. – К.: Либідь, 2006. – 560 с.
7. Осипова А. А. Манипуляции в общении и их нейтрализация: умей сказать “нет!”. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. – 220 с.
8. Пиз А. Язык телодвижений: Как читать мысли других по их жестам. – СПб.: Изд. дом Рутенберг, 2000 – 272 с.
9. Прикладная конфликтология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко. – Минск: Харвест, 1999. – 624 с

10. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: Навчальний посібник. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 304 с.

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 2.3.

МОДЕЛЬ ПЕРЕКОНУЮЧИХ КОМУНІКАЦІЙ

Мета: формувати у студентів знання щодо переконуючих комунікативних вмінь в комунікативному процесі.

План

1. Типологія ділових комунікацій.
2. Особливості бізнес-комунікацій в сфері професійних відносин.

Основні поняття	<i>сугестивна комунікація, моделі комунікації, переконуюча комунікація, ритуальна комунікація, експресивна комунікації.</i>
------------------------	---

Практичне завдання	<i>Підберіть приклади (відео, аудіо, художні джерела) різних видів переконуючих дій та механізмів. Проаналізуйте запропонований відеоматеріал.</i>
---------------------------	--

Література

1. Бэрн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. – СПб.: Лениздат, 1992. – 400 с.
2. Гришина Н. В. Психология конфликта. – СПб.: Питер, 2005. – 464 с.
3. Дейл Карнегі Як завоювати друзів та впливати на людей. – Харків: Промінь, 2001. – 560 с.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 624 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К.: Либідь, 2004. – 574 с.
6. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. – К.: Либідь, 2006. – 560 с.
7. Осипова А. А. Манипуляции в общении и их нейтрализация: умей сказать “нет!”. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. – 220 с.
8. Пиз А. Язык телодвижений: Как читать мысли других по их жестам. – СПб.: Изд. дом Рутенберг, 2000 – 272 с.
9. Прикладная конфликтология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко. – Минск: Харвест, 1999. – 624 с
10. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: Навчальний посібник. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 304 с.

МОДУЛЬ 3. ОСОБЛИВІ ФОРМИ ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ ВПЛИВУ В КОМУНІКАЦІЇ

Назви змістових модулів і тем	денна форма					
	Всього годин	кількість годин				
		лекції	практичні	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
МОДУЛЬ 3.ОСОБЛИВІ ФОРМИ ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ ВПЛИВУ В КОМУНІКАЦІЇ						
Змістовий модуль 3. Спеціальні технології програмування, бомбування, і психодеструкцій в комунікації. Маніпулятивні психотехнології і контрманіпулювання.	8	2	2			4
• Інтерактивна сторона комунікативного акту	6			2		4
• Асертивність в комунікативному процесі	16			4		12
Всього за модулем 3	30	2	2	6		20

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- пройти перевірку рівня засвоєння знань з теми, яка виносилася на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Види робіт на вибір:

- реферат (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Лекція 3. Спеціальні технології програмування, бомбування, і психодеструкцій в комунікації. Маніпулятивні психотехнології і контрманіпулювання.

Мета: сформувати у студентів знання про спеціальні технології програмування, зомбування, і психодеструкцій в комунікації, ознайомити із маніпулятивними психотехнологіями та контрманіпулювання.

План

1. Поняття спецтехнологій.
2. Типологія спецтехнологій, ілюстративні приклади їх застосування та засоби протидії.
3. Психологічні передумови маніпулювання.

4. Теоретичні підходи до розуміння феномену маніпулювання в науковій літературі.

5. Типологія маніпулятивних психотехнологій та ілюстративні приклади застосування.

6. Контрманіпулювання та його застосування.

Основні поняття	<i>Маніпулювання, контр маніпулювання, зомбування, психодеструкції</i>
----------------------------	---

Література

Основна

1. Аронсон Э., Пратканис Э. Эпоха пропаганды. Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление.- СПб, «Прайм-Еврознак», 2002, с.350-378.

2. Лифтон Д.Р. Технология «промывки мозгов».- СПб, «Прайм-Еврознак», 2005.

3. Контроль сознания и методы подавления личности.- Мн.:Харвест, 2004, с.366-621.

4. Сафронов А.Г. Религиозные психопрактики в истории культуры.- Харьков, ХГАК, 2004.

Додаткова

1. Хассэн С. Контроль сознания и феномен культа.- М.: Рипаблик, 2004.

2. Шейнов В.П. Психологическое влияние.- Мн.: Харвест, 2007, с.218-246.

ПРАКТИЧНИЙ КУРС ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

СПЕЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОГРАМУВАННЯ, БОМБУВАННЯ, І ПСИХОДЕСТРУКЦІЙ В КОМУНІКАЦІЇ. МАНІПУЛЯТИВНІ ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ І КОНТР МАНІПУЛЮВАННЯ.

Мета: сформувати у студентів знання про спеціальні технології програмування, зомбування, і психодеструкцій в комунікації, ознайомити із маніпулятивними психотехнологіями та контр маніпулювання.

План

1. Поняття спецтехнологій.
2. Типологія спецтехнологій, ілюстративні приклади їх застосування та засоби протидії.
3. Психологічні передумови маніпулювання.
4. Теоретичні підходи до розуміння феномену маніпулювання в науковій літературі.

5. Типологія маніпулятивних психотехнологій та ілюстративні приклади застосування.

6. Контрманіпулювання та його застосування.

Основні поняття	<i>Маніпулювання, контр маніпулювання, зомбування, психодеструкції</i>
Практичне завдання	<i>Підберіть та продемонструйте різні види психотехнік.</i>

Література

Основна

1. Аронсон Э., Пратканис Э. Эпоха пропаганды. Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление.- СПб, «Прайм-Еврознак», 2002, с.350-378.
2. Лифтон Д.Р. Технология «промывки мозгов».- СПб, «Прайм-Еврознак», 2005.
3. Контроль сознания и методы подавления личности.- Мн.:Харвест, 2004, с.366-621.
4. Сафронов А.Г. Религиозные психопрактики в истории культуры.- Харьков, ХГАК, 2004.

Додаткова

1. Хассэн С. Контроль сознания и феномен культа.- М.: Рипаблик, 2004.
2. Шейнов В.П. Психологическое влияние.- Мн.: Харвест, 2007, с.218-246.

Контрольні питання:

1. Які види психотехнологій вам відомі?
2. У яких ситуаціях буде доречним кожен із них?
3. Проаналізуйте переваги та недоліки кожного виду.

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

ЛАБОРАТОРНЕ ЗАНЯТТЯ 3.1.

ІНТЕРАКТИВНА СТОРОНА КОМУНІКАТИВНОГО АКТУ

Мета: формувати у студентів знання про основні компоненти інтерактивного комунікативного акту.

План

1. Поняття інтеракції в комунікативному процесі.
2. Види дій у спілкуванні.
3. Основні види ситуації взаємодії.

Основні	<i>інтеракція, установка, ритуали, розваги, ігри, тиск,</i>
----------------	--

поняття	<i>підпорядкування, управління</i>
Практичне завдання	<i>Підберіть приклади (відео, аудіо, художні джерела) різних видів ситуацій взаємодії.</i>

Література

1. Андреева Г. М. Социальная психология. – М., 1988.
2. Бодалев А. А. Личность и общение. – М., 1983.
3. Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М.: «Педагогика-Пресс», 1996.
4. Добрович А. Б. Общение: наука и искусство. – М.: Знание, 1980.
5. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1987.
6. Коваль А. П. Ділове спілкування: Навч. посібник. – К., 1992.
7. Монтъев А. А. Психология общения. – М., 2007.
8. Лозниця В. С. Основы психологии та педагогіки: Навч. посібник. – К., 2001.
9. Основы психологии / За ред. О. В. Киричука. – К., 1997. 1
10. Парыгин Б. Д. Анатомия общения. – СПб, 1999.
11. Психология: Підручник / Трофімов Ю. Л., Рибалка В. В. та ін.. – К., 2000.
12. Соколов А. В. Общая теория социальной коммуникации. – СПб, 2002.

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ 3.2. - 3.3.

АСЕРТИВНІСТЬ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Мета: формувати у студентів знання про асертивну поведінку особистості, ознайомити їх із неасертивними видами комунікацій.

План

1. Асертивність як умова ефективного спілкування.
2. Асертивне мислення. Основні права особистості.
3. Основні техніки асертивної поведінки (говорити НІ (не погоджуватися, відмовлятися), приймати/надавати критику, приймати/надавати компліменти, просити/висловлювати свою думку).

Основні поняття	<i>Асертивність, асертивна поведінка, пасивна поведінка, агресивна поведінка, пасивно-агресивна поведінка</i>
Практичне завдання	<i>Підберіть приклади (відео, аудіо, художні джерела) різних типів неасертивної / асертивної поведінки Продемонструйте техніки асертивної поведінки (на вибір).</i>

Література

1. Горноста́й П. Психология личности: словарь–справочник / П. Горноста́й, Т. Титаренко. – К.: «Рута», 2001. – 320 с.
2. Каппони В. Как делать все по–своему, или Ассертивность – в жизнь/ В. Каппони, Т. Новак. – СПб.: Питер, 1995. – 186 с.
3. Мотков О.И. О парадоксах процесса самоактуализации личности [Электронный ресурс] / О.И. Мотков // Магистр. – 1995 – № 6. С. 84 – 95. – Режим доступа : <http://www.hpsy.ru/public>
4. Сеченов И.М. Элементы мысли/ И.М. Сеченов. – Спб.: Питер, 2001. – 416 с.
5. Федоров А.П. Когнитивно–поведенческая психотерапия/ А.П. Федоров. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
6. Хохлова Е.В. Конструктивная агрессивность в формировании навыков асертивного поведения студентов вуза: Автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Е.В. Хохлова. – Нижний Новгород, 2008. – 220 с.
7. Шамиева В.А. Ассертивность в структуре личности субъекта адаптации: Автореф. дис. ... канд. психол. Наук: 19.00.01/ В.А. Шамиева. – Хабаровск, 2009. – 207 с.

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ № 1

Умовою допуску до ПМР є виконання всіх обов'язкових видів робіт, передбачених програмою курсу.

Підсумкова модульна робота складається з:

- тестів (дозволяють перевірити Ваше вміння розуміти та використовувати основні поняття та категорії);
- теоретичного питання;
- професійно-орієнтованого завдання.

ПИТАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА КОНТРОЛЬНУ РОБОТУ

1. Поняття та класифікація засобів та форм комунікації:
2. Класифікація Дж. Сейпіля;
3. Класифікація Х. Мордовського;
4. Класифікація А. Клоковської;
5. Класифікація Т. Гобана-Класа.
6. Специфіка розвитку засобів та форм комунікації.
7. Комунікативні революції за підходом Канадської школи (М. МакЛюєн).
8. Поняття «модель комунікації».
9. Комунікаційні моделі трансмісії (передачі): Модель ритуалу (експресивна модель) Дж. Карея.
10. Модель привернення уваги Дж. Елліота.
11. Комунікаційні моделі перцепції (сприйняття).
12. Місце психотехнологій в повсякденному житті і діяльності різних професійних груп.
13. Поняття «психотехнологія», «психотехніка», «метод психотехнологічного впливу», їх єдність та відмінність.
14. Типології сучасних психотехнологій.
15. Напрямки застосування психотехнологій в діяльності психолога.
16. Поняття спецтехнологій.
17. Типологія спецтехнологій, ілюстративні приклади їх застосування та засоби протидії.
18. Психологічні передумови маніпулювання.
19. Теоретичні підходи до розуміння феномену маніпулювання в науковій літературі.
20. Типологія маніпулятивних психотехнологій та ілюстративні приклади застосування.
21. Контрманіпулювання та його застосування.
22. Асертивність як умова ефективного спілкування.
23. Асертивне мислення. Основні права особистості.
24. Основні техніки асертивної поведінки (говорити НІ (не погоджуватися, відмовлятися), приймати/надавати критику, приймати/надавати компліменти, просити/висловлювати свою думку).

25. Поняття інтеракції в комунікативному процесі.
26. Види дій у спілкуванні.
27. Основні види ситуації взаємодії.
28. Сучасні підходи у вивченні структури спілкування (за Г.М. Андрєвою, Б.Д.Паригінім, О.О. Бодальовим, Б.Ф.Ломовим)
29. Типи особистісних комунікацій.
30. Суттєві особливості професійного спілкування.
31. Типологія ділових комунікацій.
32. Особливості бізнес-комунікацій в сфері професійних відносин.
33. Механізми міжособистісного сприйняття.
34. Труднощі і дефекти спілкування.
35. Самопрезентація. Основні стратегії самопрезентації (за І.Джонса, Т.Пітманою) Поняття впливу та механізмів маніпулювання в контексті взаємодії в комунікативному процесі .
36. Види психологічного впливу. Проблема сприймання інформації в комунікативному процесі. Бар'єри комунікативні.
37. Критерії задоволеності спілкуванням.
38. Базові потреби та способи їх задоволення в процесі комунікацій. Особистісні переконання та стереотипи.
39. Види психологічного протистояння впливу.
40. Теорія соціального обміну (Дж. Хоманна, П. Блау);
41. Теорія символічного інтеракціонізму (Дж. Г. Мід, Г. Блумер, І. Гофман);
42. Психоаналітична теорія (З. Фрейд);
43. Трансактний аналіз (Е. Берн);
44. Теорія балансу.

Професійно-орієнтоване завдання

Професійно-орієнтоване завдання до третього модулю передбачає аналіз та пошук шляхів вирішення проблем пов'язаних із розвитком корпоративної культури, оптимізацією соціально-психологічного клімату та особистим ростом персоналу

Приклад професійно-орієнтованого завдання. Запропонуйте процедури аналізу та вирішення виробничих конфліктів.

Ви менеджер персоналу в торгівельній кампанії. Найбільший підрозділ кампанії – департамент збуту, в якому працюють понад 40 торгівельних агентів та п'ятеро кураторів секторів – супервізорів. До вас звернувся керівник відділу зі скаргою на погіршення психологічного клімату в команді з приходом одного з супервізорів. Молодий амбітний працівник вирішив влаштувати конкуренцію серед своїх підлеглих. Він відмінив процедуру

індивідуальних торгівельних маршрутів (в межах своєї ділянки) став заохочувати переманювання клієнтів та інші, м'ярко кажучі, неетичні прийоми. Показники сектору різко зросли, чим і пишається супервізор. Однак почалися інші проблеми: працівники доносять одне на одного, пліткують, нервуються, бояться за своє місце тощо.

Запропонуйте процедуру діагностики соціально конфліктної взаємодії між торгівельними агентами. Обов'язково скористайтесь методикою визначення стилю поведінки в конфліктній ситуації Томаса. Сmodelуйте результати конфліктної взаємодії працівників з різними типами реагування у конфлікті. Підготуйте бесіду з керівником, в якій розкриваєте соціально-психологічні механізми ситуації, що склалася.

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ

1. Володіння теоретичним матеріалом з тем курсу.
2. Зараховано усі завдання за лабораторні заняття, передбачені робочою програмою та інструктивно-методичними матеріалами.
3. Пройдено перевірку рівня засвоєння знань з тем, які виносилися на самостійне опрацювання, на консультації у викладача.

Структура заліку:

- Виконання тестових завдань. 20 б.
- Знання теоретичного питання. 30 б.
- Професійно-орієнтоване завдання. 50 б.

Питання до заліку

1. 1. Поняття та класифікація засобів та форм комунікації:
2. 1 Класифікація Дж. Сейпіля;
3. 2 Класифікація Х. Мордовського;
4. 3 Класифікація А. Клоковської;
5. 4 Класифікація Т. Гобана-Класа.
6. Специфіка розвитку засобів та форм комунікації.
7. Комунікативні революції за підходом Канадської школи (М. МакЛюєн).
8. Поняття «модель комунікації».
9. Комунікаційні моделі трансмісії (передачі): Модель ритуалу (експресивна модель) Дж. Карея.
10. Модель привернення уваги Дж. Елліота.
11. Комунікаційні моделі перцепції (сприйняття).
12. Місце психотехнологій в повсякденному житті і діяльності різних професійних груп.
13. Поняття «психотехнологія», «психотехніка», «метод психотехнологічного впливу», їх єдність та відмінність.
14. Типології сучасних психотехнологій.
15. Напрямки застосування психотехнологій в діяльності психолога.
16. Поняття спецтехнологій.
17. Типологія спецтехнологій, ілюстративні приклади їх застосування та засоби протидії.
18. Психологічні передумови маніпулювання.
19. Теоретичні підходи до розуміння феномену маніпулювання в науковій літературі.
20. Типологія маніпулятивних психотехнологій та ілюстративні приклади застосування.
21. Контрманіпулювання та його застосування.
22. Асертивність як умова ефективного спілкування.
23. Асертивне мислення. Основні права особистості.

24. Основні техніки асертивної поведінки (говорити Ні (не погоджуватися, відмовлятися), приймати/надавати критику, приймати/надавати компліменти, просити/висловлювати свою думку).
25. Поняття інтеракції в комунікативному процесі.
26. Види дій у спілкуванні.
27. Основні види ситуації взаємодії.
28. Сучасні підходи у вивченні структури спілкування (за Г.М. Андрєвою, Б.Д.Паригіним, О.О. Бодальовим, Б.Ф.Ломовим)
29. Типи особистісних комунікацій.
30. Суттєві особливості професійного спілкування.
31. Типологія ділових комунікацій.
32. Особливості бізнес-комунікацій в сфері професійних відносин.
33. Механізми міжособистісного сприйняття.
34. Труднощі і дефекти спілкування.
35. Самопрезентація. Основні стратегії самопрезентації (за І.Джонса, Т.Пітманою) Поняття впливу та механізмів маніпулювання в контексті взаємодії в комунікативному процесі .
36. Види психологічного впливу. Проблема сприймання інформації в комунікативному процесі. Бар'єри комунікативні.
37. Критерії задоволеності спілкуванням.
38. Базові потреби та способи їх задоволення в процесі комунікацій. Особистісні переконання та стереотипи.
39. Види психологічного протистояння впливу.
40. Теорія соціального обміну (Дж. Хоманна, П. Блау);
41. Теорія символічного інтеракціонізму (Дж. Г. Мід, Г. Блумер, І. Гофман);
42. Психоаналітична теорія (З. Фрейд);
43. Трансактний аналіз (Е. Берн);
44. Теорія балансу.

Розподіл балів, які отримують студенти
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ
З КУРСУ «ПСИХОТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ»

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
Початковий рівень знань «2» (рецептивно-продуктивний)	0-25 балів без права перескладання (для екзаменів та заліків)	Студент за допомогою викладача розпізнає визначення основних термінів на побутовому рівні, однослівно („так” чи „ні”) відповідає на конкретні запитання.	Студент намагається відповідати, однак потребує постійної консультації та контролю з боку викладача. За допомогою викладача намагається пояснити з наукової точки зору явища оточуючої дійсності.
	26-49 балів	Студент за допомогою викладача однослівно відповідає на запитання, відтворює незначну частку питання в тому вигляді і в тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або консультації.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему, до якої стосується наведений приклад прояву психічної діяльності особистості.
	50-59 балів	Студент з помилками характеризує окремі поняття та явища загальної психології. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
Середній рівень знань «3» (репродуктивний)	60-65 балів	Студент володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на продуктивному рівні: за допомогою викладача відтворює словами, близькими до тексту лекції, визначення основних термінів, принципів; частково відтворює текст підручника; у процесі відповіді допускає окремі відозміни навчальної інформації; ілюструє відповіді прикладами, що були наведені на консультації.	Студент вміє з допомогою викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище та навести приклади методів та методик для його дослідження.
	66-70 балів	Студент за допомогою викладача дає правильне визначення окремих понять з області загальної психології; словесно описує явища та закономірності психічної діяльності людини, вказує на деякі їх властивості; відтворює всю тему або її основну частину, ілюструючи відповідь власними прикладами.	Студент вміє правильно перевести приклади психічної діяльності з „побутової” мови на мову наукових понять та термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що пояснюють описане явище, підібрати декватні методи для його дослідження та описати їх результати.
	71-73 балів	Студент за допомогою викладача свідомо відтворює тему лекції, ілюструючи її власними прикладами; розкриває суть загально-психологічних процесів та явищ, допускаючи у відповідях незначні	Студент вміє правильно перевести приклади психічної діяльності з „побутової” мови на мову наукових понять та термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		неточності; намагається співвіднести окремі психодіагностичні методики з їх груповими характеристиками; намагається застосувати окремі прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, висновок).	пояснюють описане явище, підібрати декватні методи для його дослідження зробити якісний аналіз результатів дослідження та частково узагальнити результати.
<i>Достатній рівень знань «4» (конструктивно варіативний)</i>	74-80 балів	Студент без помилок відтворює зміст питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть психодіагностичних понять.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загально-психологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення.
	81-85 балів	Студент володіє навчальною інформацією, вміє зіставляти, узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; аргументовано відповідає на поставлені запитання і намагається відстояти свою точку зору.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загально-психологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
			до викладача може визначити окремі шляхи корекції або розвитку описаного явища.
	86-89 балів	Студент вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на підтвердження своїх думок, використовуючи матеріали власних спостережень та проведених досліджень; може за допомогою викладача відповідати на питання, що потребують знання кількох тем.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загально-психологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи корекції або розвитку описаного явища. При виконанні завдання може поєднувати знання з кількох тем.
Високий рівень знань «5» (творчий)	90-93 балів	Студент вільно володіє темою, має ґрунтовні психологічні знання; вільно відповідає на запитання, що потребують знання кількох тем; оцінює окремі нові факти, явища; судження логічні й достатньо обґрунтовані; узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми;	Студент виявляє початкові творчі здібності: уміє працювати зі спеціальною літературою (наукові журнали тощо); знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей,

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності.	які поставив викладач, свою відповідь ілюструє схемами, прикладами з життя; проводить самоперевірку виконаної роботи; може з неповним обґрунтуванням пояснити виконання завдань підвищеного (комбінованого) рівня.
	94-97 балів	Студент вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні психодіагностичні дослідження, висловлюючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності.	Використовує набуті знання в нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує особисту життєву позицію, узгоджуючи її з загальнолюдськими цінностями.
	98-100 балів	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибоко розуміє суть психічних процесів та явищ; подає ідеї згідно з вивченим матеріалом, робить творчо обґрунтовані висновки; вміє аналізувати і систематизувати матеріали власних досліджень; визначає порядок особистої навчальної діяльності, самостійно оцінює її результати. Активно займається науково-дослідною	Студент самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, формулювати психологічну проблему і визначати шляхи її розв'язання; вести дискусію з конкретного питання; проводити дослідження високої складності.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		роботою.	

Семестровий контроль у формі *заліку* - підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як середнє арифметичне балів за модулями. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. (Згідно Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка).

Приклад для заліку

Оцінка за модуль 1			Оцінка за залік (Середнє арифметичне оцінок (M1+M2+M3)/3)
M1	M2	M3	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим	не зараховано з обов'язковим

		повторним вивченням дисципліни	повторним вивченням
--	--	-----------------------------------	------------------------

Рекомендована література

Основна

1. Березин, В. М. Массовая коммуникация: сущность, каналы, действия [Текст] М. : РИП-холдинг, 2004. – 173 с.
2. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України [Текст] : колективна моногр. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т інформ. технол. і засобів навч. ; рец.: В. В. Засенко, Ю. М. Богачков. - К. : Пед. думка, 2010. - 159 с.
3. Кочубейник, О. М. Спільний комунікативний простір як реалізація міждисциплінарної інтеграції освіти й науки у гуманітарній сфері // Педагогіка і психологія. Вісн. НАПН України = Pedagogics and psychology. Newsletter of the NAPS of Ukraine : наук.-теорет. та інформ. вісн. Нац. акад. пед. наук України. - 2016. - N 1. - С. 66-69.
4. Розов, В. І. Адаптивні антистресові психотехнології [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Кондор, 2005. - 276 с.
5. Стахів, М. О. Український комунікативний етикет [Текст] : навч.-метод. посіб. К. : Знання, 2008. - 245 с.
6. Лифтон Д.Р. Технология «промывки мозгов».- СПб, «Прайм-Евროзнак», 2005.
7. Контроль сознания и методы подавления личности.- Мн.:Харвест, 2004, с.366-621.
8. Сафронов А.Г. Религиозные психопрактики в истории культуры.- Харьков, ХГАК, 2004.
9. . Хассэн С. Контроль сознания и феномен культа.- М.: Рипаблик, 2004.
10. . Шейнов В.П. Психологическое влияние.- Мн.: Харвест, 2007, с.218-246.
11. Дрейк Т.А. Язык познания коммуникации. – М., 1989.
12. Зарецкая Е.Н, Логика речи для менеджера. – М., 1997.
13. Зверинцев А.Б. Коммуникационный менеджмент. Рабочая книга для мене Матвієнко В.Я. Соціальні технології. – К.: Українські пропілеї, 2001.
14. Осовська Г.В. Комунікація в менеджменті: Курс лекцій. – К.: Кондор, 2003.
15. Почепцов Г.Г. Коммуникативные технологии двадцатого века: М.: Рефл-бук, 2000.
16. Почепцов Г.Г. Теория и практика коммуникации. – М., 1998.

17. Аналітика, експертиза, прогнозування. Монографія /Макаренко Є.А., Ожеван М.А., Рижков М.М. та ін.- К.: 2004.
18. Доценко Е.Л. Манипуляция: феномен, механизмы, защита.- М.: Черо, 2001.
19. Жмыриков А.И. Как победить на выборах: психотехника проведения избирательных кампаний. – Киев, «Русь», 1995.
20. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. Учебное пособие.- К.: Оріяни, 2006.
21. Ковлер А.И. Избирательные технологии: российский и зарубежный опыт / РАН. Ин-т государства и права. - М.: ИНФРА-М, 1995.
22. Контроль сознания и методы подавления личности.- Мн.: Харвест, 2004.
23. Малкин Е., Сучков Е. Основы избирательных технологий. – М.: Русская панорама, 2002.
24. Почепцов Г.Г. Паблик рилейшнз. - Киев, Ваклер, 1996.

Додаткова

1. Берн Е. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры / пер. с англ. – Минск: «ПРАМЕБ», 1992. – 384 с.
2. Брокмейер Й., Харре Р. Нарратив: проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы // Вопросы философии. – 2000. – № 3 – С. 29 – 42
3. Доценко Е.Л. Манипуляция: феномен, механизмы, защита.- М.: Черо, 2001.-с.5-69.
4. Жмыриков А.И. Как победить на выборах: психотехника проведения избирательных кампаний. – Киев, «Русь», 1995.
5. Кабаченко Т.С. Методы психологического воздействия.- М.: Педагогическое общество России, 2000, с.61-108.
6. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием. Учебное пособие.- К.: Оріяни, 2006
7. Киричук Л. М. Когнітивна структура дискурсу позитивного мислення // Філологічні студії. – 2004. – № 4. – С. 149 – 155.
8. Контроль сознания и методы подавления личности.- Мн.: Харвест, 2004, с.8-366.
9. Крукеницька О. Маніпулятори та маніпулятивні системи. — [Електронний ресурс] — Режим доступу :
10. Лифтон Д.Р. Технология «промывки мозгов».- СПб, «Прайм-Евроснак», 2005.
11. Маніпуляції. — [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://psyberia.ru/psychodiary/manipulation>.
12. Наративні психотехнології / [Чепелева Н. В., Смутьсон М. Л., Шиловська О. М. та ін.] ; за заг. ред. Чепелевої Н. В. — К. : Главник, 2007. — 144 с. — (Серія «Психологічний інструментарій»).

13. Нетрадиційні релігійні та містичні культи України.- Навчальний посібник/В.М. Петрик, С.В. Сьомін та ін. За заг.ред. В.В. Остроухова.- К.: Росава, 2003, с.28-52.
14. Орлов Ю. М. Саногенное мышление. – М., 2003. – 196 с.
15. Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. - Киев, Ваклер, 1998.
16. Психология господства и подчинения: Хрестоматия / Сост. А.Г. Чернявская.- Мн.: Харвест, 1998.
17. Расторгуев С.П. Философия информационной войны. -М.: Вузовская книга, 2001.
18. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека: пер. англ – М.: Прогресс, 1998. – 480 с.
19. Романенко Ю.В. Соціалізація особи: метапрограмний та спихотехнологічний аспекти.- К.: ДУІКТ, 2007.
20. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологи. – СПб.: Питер, 2009. – 180 с.
21. Сидоренко Е. В. Тренинг влияния и противостояния влиянию / Е. В. Сидоренко. С-Пб, 2003. — 255 с.
22. Справочник практического психолога.- М.: Изд-во Эксмо, 2006, с.8-78
23. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості у межах і за межами буденності. К.: Либідь, 2003. – 374 с.
24. Титаренко Т. М. Життєві завдання як практики самоконститування особистості // Соціальна психологія. – 2008. – № 6. – С. 3 – 11.
25. Фаер С.А. Приемы стратегии и тактики предвыборной борьбы: PR-серкеты общественных отношений. „Ловушки” в конкурентной борьбе. Механизмы политической карьеры. – Изд. 2-е. – К.: Издательский Дом „Ин Юре”, 2001.
26. Франкл В. Человек в поисках смысла : сб. / Виктор Франкл ; [пер. с англ. и нем.,
27. Фромм Э. Гуманистический психоанализ / Эрих Фромм ; [сост. и общая ред. В. М. Лейбина]. — СПб. : Питер, 2002. — 542 с. (Серия «Хрестоматия по психологии»).
28. Берн. Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений; люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы / Эрик Берн; пер. с англ. — Минск : «ПРАМЕБ». — 1992. — 384 с.
29. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / Роджерс Карл Рэнсом ; пер. с англ. — М. : Прогресс, 1994. — 478 с.
30. Чепелева Н. В., Смульзон М. Л., Шиловська О. М., Гуцул Ф. Ю. Наративні психотехнології. – К.: Главнік, 2007. – 160 с.
31. Шиллер Г. Манипуляторы сознанием. – М.: Мысль, 1980.
32. Шостром Э. Анти-Карнеги, или человек-манипулятор / Э. Шостром. — Минск: ТПЦ «Полифакт», 1992. — 128 с.